

BOLOGNA SÜRECİNDE DOKTORA EĞİTİMİ VE AVRUPA TOPLULUĞUNA UYUM

Prof.Dr. M.Rıfat VURAL*

*XXI. Yüzyılın üniversitesi,
disiplinlerarası metodolojik araştırma eğitimi uygulayan ve
uluslararası işbirliği temelinde yürütülen,
doktora öğretimi etrafında odaklanacaktır*

Prof.Dr. Peter GAEHTGENS

24-27 Ekim 2005 tarihleri arasında İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü tarafından düzenlenen "Bilimsel Araştırmalar: Bilgi Toplumuna Geçiş" Sempozyumunda, bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Avrupa Birliğine bağlı 29 ülkenin Milli Eğitim Bakanları, 2010 yılına kadar Avrupa Yüksek Öğretim Alanını oluşturmak amacı ile Haziran 1999'da Bologna'da 7 eylem ve 2000 yılında Prague'da 3 eylem olmak üzere toplam 10 eylem belirledi. Bu eylemler, **Bologna-Prague Reformu** olarak tanımlandı. Bologna – Prague Reformlarının, Başkan Kennedy'nin bundan yaklaşık 40 yıl önce Ay'a insan göndermesi ve bu insanların Dünya'ya güvenle dönmesinden daha az önemli bir olay olmadığı vurgulanmakta ve Bologna ile birlikte başlayan ve öncelikle 2010 yılına kadar devam edecek bu süreç **Bologna Süreci** olarak tanımlanmaktadır^{1,2}

Bologna sürecinin vizyonu²,

*2010 yılına kadar geniş katılımlı Avrupa Yüksek Öğretim Alanının oluşturulması,

*Öğrenci ve öğretim üyelerinin serbestçe hareket edebildikleri ve öğrenimlerinin karşılıklı tanındığı bir alanın oluşturulması,

*Yüksek kaliteli, zengin gelenek ve kültür temeline dayalı bir Avrupa Yüksek Öğretim Alanının küresel yapıda yerini alması olarak tanımlanmıştır.

Ancak⁴;

*Avrupa Birliği ülkelerinde çalışan insan gücünün sadece %21'i doktora diplomasına sahip iken bu oranın Amerika Birleşik Devletlerinde %38, Kanada da %43, Japonya da %36 ve Güney Kore de %26 olarak gözlenmesi;

*Avrupa Birliği Üniversiteleri, bilim ve teknoloji alanında, lisans ve lisansüstü düzeyde oldukça fazla mezun vermelerine rağmen kariyer olarak araştırma alanlarını seçen insan gücünün Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'dan düşük olması (Avrupa 1000'de 5.5; Amerika Birleşik Devletleri 1000'de 9.0; Japonya 1000'de 9.7) ve Avrupa Birliği Ülkelerinin 2010 yılına kadar 700.000 araştırmacıya gereksinim duyması;

---

* Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürü

¹ Council of Europe: *Message from the Council of Europe to the meeting of Ministers of the European Higher Education Area, Bergen, 19-20 May, 2005. Erişim : [www.bologna-bergen2005.no/Bergen]*

² Per Nyborg, *From Berlin to Bergen, Bergen, 19-20 May 2005. Erişim : [www.bologna-bergen2005.no/Bergen]*

³ Council of Europe: *The European Higher Education Area-Achiving the Goals Bergen, 19-20 May 2005. Erişim : [www.bologna-bergen2005.no/Bergen]*

*Avrupa'dan Kuzey Amerika Ülkelerine "beyin göçünün" yüksek olması;

*Üniversite – Sanayi işbirliğinin yetersizliği; reformların gerçekleşmesi, "**Bilgi Avrupası'nın**" yaratılması, uluslararası düzeyde rekabetin artırılması ve ekonomik refahın sağlanmasında önemli sorunlar olarak gözlendi. Bu sorunların aşılmasında, Bologna süreci içinde , Bologna-Prague reformlarının geliştirilmesine gereksinim duyuldu.

Bu amaçla, Avrupa Konseyi, Mart 2000'de Lisbon'da büyüme ve ekonomik refah için bilginin önemli bir meta olduğu ve Mart 2002'de Barselona'da, Avrupa öğretim ve eğitim sisteminin dünya kalitesinde referans olması gerektiği ve Avrupa Birliğine Üye ülkelerin 2010 yılına gayri safi milli hasıllarının %3'nü araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ayırmak zorunda olduklarını açıkladı³.

BERLİN KONFERANSI

Avrupa Birliğine üye ülkelerin Milli Eğitim Bakanlarının Eylül-2003'de Berlin'de gerçekleştirdikleri toplantıda Bologna –Prague reformları ile paralel ve aşağıda belirtilen 3 ana eylemin uygulamaya geçirilmesi önerilmiştir. Bu eylemlerin her biri, hem ulusal hem de Avrupa boyutuna sahiptir⁵.

a) **Avrupa yükseköğretim sistemi içinde doktora öğreniminin "üçüncü basamak-*third cycle degree*" olarak kabul edilmesi** : Bu basamak, yükseköğretimde en son aşama; araştırmacı eğitiminin ise ilk basamağı olup Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Avrupa Araştırma Alanını yakınlaştıran önemli bir araçtır.

b) **Avrupa kalite değerlendirme birimleri ile işbirliği içinde ulusal kalite güvence sisteminin oluşturulması** : Tüm katılımcı ülkeler, iç ve dış akreditasyon kuruluşlarına açık, öğrencilerin katıldığı ve sonuçların yayınlandığı ulusal bir kalite güvence sistemine sahip olmalıdır. Kalite güvencesi standartlarının ve yöntemlerinin belirlenmesinde, Avrupa kalite güvencesi değerlendirme birimleri ile işbirliği içinde bulunulması, alınan derece ve diplomaların tanınmasında kolaylık sağlayacaktır.

c) **Diploma ve eğitim sürelerinin tanınması** : Lisbon stratejileri ile de güçlendirilen bu eylem ile üniversiteler ve üniversite öğretim üyeleri, diğer antlaşmalı yükseköğretim kurumlarından gelen öğrencilerin, çok önemli farklılıklar olmadığı sürece, diploma , eğitim süreleri ve başardığı sınavları tanınması istenmektedir.

Avrupa Üniversiteler Birliği'nin Doktora Programları Projesi

Avrupa Birliğine üye ülkelerin Milli Eğitim Bakanlarının Eylül-2003'de tanımladığı Berlin eylemlerinin "a" maddesi kapsamında, Avrupa komisyonu, Üniversite misyonunda doktora eğitiminin temel öneme sahip olduğu, üniversitelerin araştırmacı eğitiminde önemli rol üstlendikleri ve üniversitelerin yükseköğretim kurumlarının gereksinimi olan geleceğin akademisyenlerinin yanı sıra değişen özel sektör koşullarına adapte olabilecek insan gücünü de yetiştirmek zorunda olduğu vurgulanarak; Avrupa Üniversiteler Birliği'ne, Avrupa boyutunda örnek oluşturacak **Doktora Programları Projesi** hazırlama görevi verdi⁶.

---

⁵ Communique of the Conference of Ministers Responsible for Higher Education. "Realising The European Higher Education Area", Berlin 19September 2003. Erişim : [www.bologna-berlin2003.de]

⁶European University Association: The EUA Doctoral Programmes Project. Erişim : [www.eua.be]

Projenin ana hedefi,

- a) değişen ortamlar dikkate alınarak, başarılı doktora programları için temel koşulların belirlenmesi,
- b) Avrupa düzeyinde ortak doktora programlarının oluşumunu teşvik ederek karşılıklı öğrenim ve işbirliğinin sağlanması,
- c) projeye katılan üniversitelerin gelişimine katkı sağlanması,
- d) farklı organizasyon, idari ve eğitim yapısına sahip doktora programlarından başarılı örneklerin belirlenmesi ve projeye uyarlanması,

olarak tanımlandı

Projenin ana hedefleri doğrultusunda bilgilerin derlenmesi ve analizinde hedef kitleyi,

- a) genç araştırmacıları eğiten Avrupa üniversiteleri ve diğer akademik kurumlar,
- b) doktora unvanına sahip çalışanlar,
- c) doktora adayları ve genç post-doklar,
- d) ulusal ve Avrupa düzeyinde yükseköğretim ve araştırma politikalarına yön veren en üst kuruluşlar,

oluşturdu..

Proje koordinatörlüğü, doktora programlarını geniş bakış açısı ile değerlendirebilmek için Nisan-2004 de 6 farklı alanda tematik ağlar oluşturdu. Tematik ağlar;

- a) Doktora programlarının yapı ve organizasyonu
- b) Doktora programlarının mali yapılanması
- c) Doktora programlarında kalite
- d) Doktora programlarında yenilikçi yaklaşımlar
- e) Doktora programlarına karşılaştırmalı bakış (Kontrol tematik ağ)
- f) Farklı üniversiteler arasında ortak doktora programlarının yapılandırılması

olarak sıralandı.

Bu tematik ağlarda toplam 49 üniversite görev aldı. Her bir tematik ağın çalışmaları, o tematik ağda yer alan bir kurum tarafından yönlendirildi. Türkiye'den sadece Hacettepe Üniversitesi, "*Doktora Programlarında Kalite*" başlıklı tematik ağda yer almıştır.

SWOT analizini de içeren anahtar konular üzerinden tematik ağlardan gelen ve yorumlanmış bilgiler değerlendirilerek çalışma sonuçları rapor haline getirildi. Çalışma sonuçları, 28-30 Ekim 2004 tarihleri arasında Avrupa Üniversiteler Birliği'nin Maastricht'de düzenlediği konferansta ve Bologna Seminerleri kapsamında Şubat-2005 de Salzburg'da tartışmaya açıldı.

Projeyi sonuç bildiregeleri, Avrupa Üniversiteler Birliği'nin Mart-2005 de yayınladığı "Trends-IV" raporunda yer alarak, Mayıs-2005 de Bergen de gerçekleştirilen Milli Eğitim Bakanları Toplantısında değerlendirildi.

Avrupa Üniversiteler Birliğinin Maastricht Toplantısı-(28-30 Ekim 2004) *Bilgi Avrupası'nda Araştırma*⁷

Toplantının ana konusunu, global rekabet ortamında Avrupa'da araştırma eğitiminin kalitesinin artırılması, öğrencilerin araştırma eğitimine yönlendirilmesi, yetişmiş araştırmacıların araştırma alanlarında ve Avrupa'da tutulması, endüstri ile yapılacak işbirlikleri konusunda üniversiteler tarafından alınması gereken tedbirler ve düzenlemeler oluşturdu. Avrupa Üniversiteler Birliği'nin Doktora Projesi kapsamında Tematik ağlardan gelen çalışma raporlarının toplantıya önemli katkısı olmuştur. Toplantıda öne çıkan ve geleceğe ilişkin yönelimler ise aşağıda açıklanmıştır.

1) Avrupa'da doktora eğitiminde geleneksel olarak kullanılan ve tek bir “hoca-doktorfater” ya bağlı olarak yürütülen eğitim sisteminin günün gereksinimlerini yerine getirebilir olmaktan uzak olduğu ve araştırma çıraklığının –*Research apprenticeship* ön plana çıkması gerektiği vurgulanmıştır.

2) Amerika Birleşik Devletlerinde yaygın olan “*graduate school*” modeli ile uygulanan ve daha yapılandırılmış özellikte bir sistemin adapte edilmesi ve bu okulların, multidisipliner, multikültürel özellikte; şeffaf ve transfer edilebilir bir yapılanması ve öğrenim çıktıları olan bir organizasyon ile lisansüstü programları düzenlemelidir. Doktora Okullarının görev tanımlaması olarak:

- a) lisansüstü eğitimde kaliteyi denetlemek
- b) akademik eğitime ek olarak disiplinlerarası ve aktarılabılır beceriler üzerine yoğunlaşmak (Etik, Araştırma teknikleri, Makale yazımı, istatistik, takım çalışması, kariyer planlama, iletişim becerileri, liderlik, hayvan araştırmaları vb)
- c) disiplinlerarası akademik bir çevre yaratmak

3) Araştırmaların finansmanı kaliteli araştırmaların ortaya çıkmasında önemli noktayı oluşturduğundan araştırmalara ayrılan payın artırılmasının yanı sıra sanayi ile işbirliği yollarının aranması

4) Sonuç olarak toplantıdan çıkan anahtar kelimeler - yönelimler :

- a) Doktora okulları
- b) Açıklık
- c) Aktarılabılır beceriler
- d) Multidisipliner-multikültürel eğitim
- e) Sanayi işbirliği
- f) Öğrenciye bilimsel eğitim yanı sıra “yetenek” kazandırılması

---

⁷ Prof.Dr. Serpil Dizbay Sak'ın Avrupa Üniversiteler Birliği'nin 28-30 Ekim 2004'de Maastricht'de düzenlediği “Bilgi Avrupası'nda Araştırma” konulu çalışma toplantısından edindiği izlenim notlarından derlenmiştir.

Bir Doktora Adayından Mezuniyet Sonrası Beklenen Kazanımlar (Öğrenim Çıktıları-*Learning Outcomes*)

Bologna süreci içinde, çalışma grupları, Avrupa yükseköğretim kurumlarının farklı öğrenim basamaklarında mezuniyet sonrası beklenen kazanımları belirleyerek bu çalışma sonuçlarını Aralık- 2004 de “Dublin Tanımlamaları-*Dublin Descriptors*” olarak açıkladı. Yükseköğretim aşamalarının üçüncü basamağında yer alan doktora öğrenimi sonrası adaylardan kazanması beklenen bilgi, bilginin uygulamaya aktarılması, karar verme yeteneği, iletişim becerisi ve öğrenim becerisi aşağıda belirtilmiştir⁸.

Bilgi :

- a) Kendi araştırma alanını derinlemesine bilmeli ve toplumsal değerini anlamalı
- b) Araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmalı
- c) Alanında temel bilimsel bilgiyi kavramalı

Bilginin Uygulamaya Aktarılması :

- d) Araştırmasında kullandığı bilimsel yöntemleri bağımsız olarak uygulama ve adapte etme yeteneğine sahip olmalı ve bilimsel bilgi birikimine katkıda bulunmalı

Karar Verme Yeteneği :

- e) Eleştirel düşünen, yeni ve karmaşık düşünceleri analiz, sentez ve değerlendirme yeteneğine sahip olmalı

İletişim Becerisi :

- f) Uzmanlaştığı alanda akademik ve sosyal ortamlarda sunum ve iletişim yeteneğine sahip olmalı

Öğrenim Becerisi :

- g) Alanında teknolojik, sosyal ve kültürel gelişmeleri yakından takip etme ve uygulama yeteneğine sahip olmalı

---

⁸ Bologna Working Group on Qualifications Frameworks: A Framework for Qualifications of The European Higher Education Area, February 2005, Ministry of Science, Technology and Innovation, *Erişim* : [www.vtu.dk]

Salzburg Toplantısı (3-5 Şubat 2005)- Avrupa Bilgi Toplumunda Doktora Programları

Bologna seminerleri kapsamında organize edilen Salzburg toplantısının ana teması, Avrupa Bilgi toplumunda doktora programlarının önemi ve yerinin vurgulanması, doktora eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve Avrupa Üniversiteler Birliğinin Doktora Projesi kapsamında oluşturduğu tematik ağlardan gelen raporların tartışılması olarak vurgulandı.

Toplantıda öne çıkan ve geleceğe yönelik eğilimler aşağıda açıklanmıştır^{2,9}

- a) Doktora adaylarının sadece öğrenci değil aynı zamanda yeni bilginin üretilmesine katkısı olan genç araştırmacılar olarak tanımlanması ve bu adayların hem öğrenci hem de araştırmacı olarak çalışma ve yaşam koşulları, sosyal güvenceleri dikkate alınmalıdır.
- b) Doktora eğitim süresinin tam zamanlı 3-4 yıl olmalıdır.
- c) Üniversitelerin geleceğe yönelik strateji ve politikalarında doktora eğitimi de öncelikli olarak yer almalıdır
- d) Danışman atama kriterleri belirlemeli ve danışman kalitesi tanımlanmalıdır.
- e) Araştırma ve doktora eğitiminde toplum sorunlarının çözümüne ve yeni ürün üretmeye yönelik yapılanmaya önem verilmelidir.
- f) Araştırma ve doktora eğitimine ayrılan bütçenin artırılması gereklidir.
- g) Doktora adaylarının ders ve tez aşamasında kurumlar arası hareketliliğinin sağlanması, tez çalışmalarının uluslararası ortak danışmanlı yürütülmesi ve "Avrupa Doktoranı" kimliğine sahip aday sayısı artırılmalıdır.

Salzburg'da örnek bir doktora eğitimi uygulamasının nasıl olması gerektiği konusunda öne çıkarılan başlıklar ise;⁸

- a) doktora eğitimi ile araştırma arasında sinerji oluşturulması,
  - b) doktora eğitiminin, lisans eğitiminden ayrı olarak, aktif doktora okulları tarafından yürütülmesi,
  - c) doktora adaylarının, çalışma planına sahip, kalite kriterleri ile tanımlanmış danışmanlar tarafından yönlendirilmesi,
  - d) rekabete ve üretkenliğe prim veren bir bütçe politikasının olması,
  - e) doktora programlarının düzenli kalite güvencesi ve kalite değerlendirme uygulamalarından geçmesi,
  - f) kurumsal otonomiye sahip olması,
- olarak tanımlanmıştır.

---

⁹ Sybille Reichert: Doctoral Studies and The Synergy between Higher Education and Research, The Bologna Process, Bergen, 19-20 May 2005. Erişim : [www.bologna-bergen2005.no/Bergen]

BERGEN KONFERANSI

Avrupa Birliğine üye ülkelerin Milli Eğitim Bakanlarının Mayıs-2005’de Bergen’de gerçekleştirdikleri toplantıda Bologna –Prague reformları kapsamında Avrupa Yüksek Öğretim ve Araştırma Alanının yapılmasında önemli etkinliği olacak 3 ana eylemin uygulamaya geçirilmesine karar vermiştir².

a) **Kalite Güvencesi** : Kalite güvencesi ile ilgili olarak, Milli Eğitim Bakanları, tüm üniversite ve kalite güvence ajanlarının Avrupa Yükseköğretim Kalite Güvence Ağı Birimi-European Network of Quality Assurance in Higher Education-ENQA ve partnerleri tarafından oluşturulan Avrupa standartlarını sistemlerine adapte etmeleri gerektiğini ve tüm yükseköğretim kurumları tarafından bu minimal standartların sağlanması durumunda toplumun ve sektörün üniversitelerden beklentilerinin karşılanacağı ve diploma ve alınan derecelerin tanınmasında kolaylaştırıcı rol oynayacağı belirtilmiştir. Kalite güvencesi ve akreditasyon çalışmalarında ulusal ve bölgesel değerlendirmelerin yanı sıra uluslararası değerlendirme ve akreditasyon kuruluşlarına da açık olunması önerilmektedir. Avrupa Komisyonu bu konuda örnek bir çalışma başlatarak; mühendislik ve Kimya alanında “Avrupa Kalite Etiket-i-*European Quality Label*” oluşturmak için ilgili birimlerin özel sektörle ortak yapmış olduğu projeleri desteklemektedir.

b) **Alınan Diploma ve Derecelerin Tanımlanması**: Milli Eğitim Bakanları, çalışma gruplarıncı hazırlanan ve Yüksek öğretimin tüm aşamalarında temel becerilerden araştırmacıların eğitimine kadar öğrenimin nasıl yürütüleceğini tanımlayan, tüm öğrenim basamaklarında eğitim sürelerini ve eğitim sürelerine göre ECTS kredi aralıklarını belirten ve daha da önemlisi bir öğrenciden mezuniyet sonrası beklenen öğrenim çıktılarını açıklayan *Avrupa Yüksek Öğretiminde Alınan Diploma ve Dereceleri Tanımlayan Temel Kriterlerinin*, Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin kendi yüksek öğretim sistemine uyarlanmasını önermiştir.

Bu kriterlerin, yüksek öğretimde ortak noktada buluşulan referans seviyeler olup; öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliklerini kolaylaştırmada, öğretim sistemlerinde bir örnekliğin sağlanmasında ve sektörlerin gereksinim duyduğu belli formasyonda insan gücünü karşılamada önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

c) **Doktora Öğrenimi** : Milli eğitim Bakanları, Berlin ile başlayan ve Avrupa Üniversiteler Birliği tarafından proje bazında çalışmalara başlanan, Maastricht ve Salzburg’da tartışılan ve geliştirilen Avrupa Doktora Programını kabul etmiştir. Bu çalışmalarla birlikte, Avrupa vizyonu ile eğitim veren doktora programlarının “Avrupa Doktora Etiket-i-*European Doctorate Label*” ile ödüllendirilmesini önermiştir. Bu etiket öğretim ve araştırma alanlarının örtüşürülmesinde gösterilecek ortak çaba profilini yükseltecektir.

AVRUPA DOKTORA EĞİTİMİNDE ORTAK NOKTADA BULUŞULAN GÖRÜŞLER

Bologna –Prague reformları kapsamında, Avrupa Üniversiteler Birliğinin yapmış olduğu çalışmalar sonucunda önerilen doktora programlarının, daha fazla **oryante**, çok **rehberli**, daha fazla **entegre**, daha fazla **beceri geliştirmeye** yönelik, daha fazla **karşılıklı değişime** izin veren bir yapılanmaya yöneldiği gözlenmektedir. Doktora çalışmalarını ve araştırmaları etkileyen en önemli iki faktörün, esneklik ve adayların ilgi alanlarının ve gereksinimlerinin çok iyi belirlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Doktora eğitiminde öğretim ve araştırma birbirini tamamlamalıdır¹⁰.

Doktora programlarının hedefi : hem üniversitelerin hem de sektörün gereksinimi olan ve kendi araştırma alanını bilen, bilimsel yöntemleri bağımsız olarak ve eleştirel düşünerek uygulama yeteneğine sahip olan , bilime katkıda bulunan ve bilgiyi ürüne dönüştürebilen insan gücünün yetiştirilmesi olmalıdır. Ancak bu hedefler 2004 yılında Dublin de Avrupa Komisyonu tarafından tanımlanan öğrenim çıktıları ile örtüşmelidir.

Doktora adaylarının kimliği : Doktora adayları, yüksek öğretim basamaklarının son aşamasında olan bir **öğrenci**, aynı zamanda yeni bilginin üretilmesine katkısı olan ve araştırıcı kariyerinin ilk basamağında bulunan **bilim işçileridir**. Bu nedenle, doktora adaylarının, çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine ve sosyal güvencelerinin sağlanmasına önem verilmelidir.

Öğrenim Süresi : Doktora eğitiminde geçen sürenin 4 yılı aşmaması istenmektedir.

Doktora Okulları (Doctorate School-Graduate School): Doktora okulları, lisansüstü eğitim ve araştırma alanlarında disiplinlerarası akademik bir çevre yaratmalı, farklı fakülte ve araştırma grupları arasında karşılıklı iletişim ve değişimi yönlendirmeli, doktora eğitiminde kaliteyi denetlemeli ve geliştirmeli, disiplinlerarası yaklaşımla doktora adaylarına aktarılabilir beceriler konularında (*Metodoloji, etik, istatistik, liderlik, iletişim, proje yönetimi vb.*) dersler, kurslar,yaz okulları veya çalıştaylar düzenlemeli, mezuniyet sonrası kariyer geliştirme yönetimi konularında çalışmalar yürütmeli ve uluslar arası standartları hedefleyerek doktora programlarının temel amaçlarını belirlemelidir.

Doktora Dersleri : Doktora dersleri konusunda farklı görüşler ileri sürülse de, doktora öğrencilerinin **beceri geliştirme dersleri** veya diğer bir tanımlama ile **aktarılabilir beceri eğitimini** alması gerektiği ve bu derslerin çalışma alanı ile örtüşen alan dersleri ile desteklenebileceği ancak ders döneminin bir yıldan uzun olmaması ve mümkünse araştırma ile ders döneminin birlikte yürütülmesi önerilmektedir. Beceri dersleri olarak; *bilim kuramı ve araştırma etiği, bilimsel araştırma ve metodoloji, öğretim(didaktik seminerler), sunum teknikleri, iletişim becerileri ve ekip çalışması, yabancı dil (özellikle İngilizce dilinde akademik yazışma), proje yürütücülüğü ve araştırma projelerine başvurma teknikleri, patent hakkı* konularına ağırlık verilmesi istenmektedir. Ancak, bazı kurumlar, bu derslerin doktora aşamasında mı yoksa daha erken dönemde mi verilmesi gerektiği konusunda farklı görüşler ileri sürmektedirler. Eğitim uzmanları, doktora derslerinin modüler sistemde ve yaparak öğrenmeye yönelik bir öğretim sistemi ile yaklaşılması gerektiği konusunda birleşmektedirler.

Doktora Danışmanları : Tez çalışmalarının usta –çırak ilişkisi ile birden fazla danışmanlı yürütülmesi ve doktora adaylarının seçilmiş danışmanlar tarafından yönlendirilmesi önem

¹⁰ European University Association: Trends IV: European Universities Implementing Bologna.
Erişim : [www.eua.be]

taşımaktadır. Danışman seçiminde, danışman adayının, ulusal ve uluslar arası tamamlanmış ve yürüyen projeleri, yayınları, özellikle doktora tezlerinden ürettiği yayınlar, aldığı patent ve akademik ödüller, sanayi işbirliği ile yürüttüğü projeler, uluslar arası araştırma merkezleri veya üniversiteler ile ortak çalışmaları ve işbirliği, ders yükü ve araştırma ve danışmanlığa ayırabilecek olduğu zaman süreci ön planda tutulmalıdır.

Tez Çalışmaları : Doktora programlarına başvuran adayların öncelikle proje bazında tercih edilmesi, tez konularının orijinal ve ürüne dönük olması, çalışma konularının Avrupa 6-7. Çerçeve Programlarında veya ulusal araştırma politikalarında (örn: Vizyon-2023) yer alan temel araştırma, uygulamaya aktarılan araştırmalar veya stratejik araştırma alanlarından seçilmesi önerilmektedir. Araştırmaların multidisipliner, sanayi işbirliği ve uluslararası ortak çalışmalar olarak yürütülmesi tercih edilmektedir.

Tez Savunma : Doktora tez değerlendirme jürisinde en az iki farklı kurumdan 2 jüri adayının bulunması ve seçilen jürilerin çalışma alanları ve özgeçmişlerinin tez çalışması ile örtüşmesi gereklidir. Tez değerlendirmede adayın tezdten ürettiği yayınlar, katıldığı sempozyum ve kongreler, katıldığı öğretim ve çalışma alanına yönelik güncel uygulama faaliyetleri de dikkate alınmalıdır. Kararlarda kurum dışından gelen jüri üyelerinin görüşleri ağırlıklıdır.

Öğrenci Hareketlilikleri : Doktora programı öğrencilerinin, çalışmaları süresince ders ve tez aşmasında ERASMUS veya MARIE-CURIE etkinlikleri kapsamında en az birer sömestre uluslar arası akademik kurum, araştırma enstitüsü veya özel sektör araştırma birimlerinde çalışması veya ders alması önerilmektedir. Doktora tez çalışmalarının uluslar arası düzeyde ortak danışmanlı olarak yürütülmesi ve tez çalışmasının bir bölümünün en az 6 ay süre ile ikinci danışmanın bulunduğu laboratuarda gerçekleştirilmesi istenmektedir (**Ortak Danışmanlı Tezler**). Aday, yurt dışı çalışmalarını 9 ay ve üzerinde gerçekleştirir ve doktora tezini kendi ana dili dışında farklı bir Avrupa ülkesi dilinde yazar ve savunursa adaya **Avrupa Doktoranı** unvanı verilir. Ancak tez savunmada en az iki farklı ülkeden jüri üyesi bulunmak zorundadır.

Kalite İzleme : Doktora programlarının kalite izleme çalışmalarında, Danışman atama ilkeleri, danışmanların sorumlulukları, beceri geliştirme eğitimi , kurumun kalite değerlendirme çalışmaları, mezunların mezuniyet sonrası 6 ay içindeki iş bulma olanakları, programların amaç ve hedefleri ile Dublin kriterleri kapsamında tanımlanan öğrenim çıktılarının örtüşme oranları, uluslar arası düzeyde ortak danışmanlı yürütülen tezler, Avrupa Doktoranı unvanına sahip doktora adayları, tezlerden çıkan yayınların atıf oranları, alınan patent ve yenilikler öncelikle dikkate alınmaktadır.

AVRUPA ARAŞTIRMA BEYANNAMESİ- ARAŞTIRICILARI TEŞVİK YASASI¹¹

Avrupa Komisyonu, Avrupa Araştırma Alanı içinde araştırmacıların kariyer ve meslekleri ile ilgili standartları ve sorumlulukları belirlemek, genç araştırmacıları Avrupa’da istihdam edebilmek ve araştırmacılar için Avrupa’yı cazibe merkezi haline getirebilmek amacıyla 10 Kasım 2003 de Avrupa Araştırmacı Beyannamesi ve Avrupa Araştırmacıları Teşvik Yasası geliştirmek üzere çalışma grubu oluşturdu. Komisyon, Araştırmacı Beyannamesi ve Teşvik Yasasını, 11 Mart 2005 de uygulamaya açtı. Her iki uygulama araştırmacıların Avrupa Birliğine üye ülkelerde çalıştıkları her yerde benzer hak ve sorumluluklara sahip olma yetkisi vermektedir. Araştırmacı Beyannamesi ve Teşvik Yasası, kamu ve özel sektör veya araştırmacının görev alabileceği tüm kurum ve organizasyonlardaki araştırma alanlarını kapsar. Birliğe üye Devletler, araştırma sponsorları, işverenler (üniversitelerde dahil olmak üzere), ve diğer tüm araştırma kariyerinin yürütüldüğü birimler bu beyanname ve teşvik yasasının koşullarını yerine getirerek uygulamadan beklenen hedeflere ulaşmada katkıda bulunmak zorundadırlar.

Araştırmacıları eğiten kurumlar(doktora okulları), adaylarının mezuniyet sonrası istihdam olanaklarını artırmak için bu beyanname ve teşvik yasasının koşullarını özümsemek ve eğitim sistemlerini adapte etmek zorundadır.

Avrupa Araştırmacı Beyannamesi-The European Charter for Researcher

Avrupa Araştırmacı Beyannamesi, araştırmacı, işveren veya sponsor kuruluşların, rol, sorumluluk ve yetkilerini ifade eder. Amaç, araştırmacı ve işveren arasındaki ilişkinin, araştırmacının kariyer gelişimine ve bilginin paylaşımı ve aktarımı ile işletmede başarılı performansın ve teknolojik gelişimin sürdürülmesine katkıda bulunmasını güvence altına almaktır.

Araştırmacıların Yükümlülükleri ve Genel Prensipler

a) **Araştırma özgürlüğü** : Araştırmacılar, tanımlanan etik kurallar ve uygulamalardan sapmadan, sahip olduğu düşünce, ifade ve metotları uygulama özgürlüğü ile bilgiyi paylaşmalı ve araştırmalarına yoğunlaşmalıdır. Ancak araştırmacılar, çalışma ortamlarını, bütçe koşullarını ve fikri mülki hakların korunması ve benzeri durumları göz önüne alarak araştırma özgürlüğünün de sınırlarının bulunduğunun farkında olmalıdır.

b) **Etik prensipler** : Araştırmacılar, ulusal, sektörel veya kurumsal etik yasalarda belirtilen etik kurallara ve temel etik prensiplere ve uygulamalara uymak zorundadır.

c) **Mesleki sorumluluk** : Araştırmacılar, daha önce başka bir yerde yapılan bir araştırmayı topluma karşı olan görev sorumluluğu bilincinde tekrarlamamaya özen göstermelidir. Birden fazla araştırmacı ile yapılan çalışmalarda sahip olunan ortak verilerin kullanım hakları ve fikri mülkiyet prensiplerine uygun davranış sergilemeli ve kopyacılıktan sakınmalıdır.

d) **Mesleki tutum** : Araştırmacılar, çalışma takvimi ve bütçe yönetimi ile ilgili belirlenen hedeflere aşına olmalı ve araştırmaya başlamadan önce onaylanmış tüm ilgili belgeleri görmelidir. Araştırmacılar, projelerini tamamladıklarında veya belirlenen zaman çizelgesinden sapsa olduğunda işvereni, sponsorları ve danışmanları bilgilendirmelidir.

---

¹¹ Commission of the European Communities: Commission Recommendation on the European Charter for Researchers and on a Code of Conduct for the Recruitment of Researchers, Brussels, 11.03.2005, C(2005)576 final

e) **Sözleşme ve yasal zorunluluklar** : Her seviyedeki araştırcılar, eğitim ve çalışma koşulları ile ilgili belirlenen ulusal, sektörel veya kurumsal düzenlemelere aşına olmalıdır. Bu aşınalığa, fikri- mülki haklarla ilgili düzenlemeler, sponsorların talep ve koşulları ve sözleşmenin geçerliliği de dahil olmalıdır. Araştırcılar araştırmadan çıkacak yayın , ürün ve benzeri gelişmelerle ilgili düzenlemeleri de sözleşmeye eklemelidir.

f) **Etkin mali yönetim** : Araştırcılar, araştırma projelerinin mali yönetimini, şeffaf, etkin-ilkeli , araştırma ekibi ve yetkili kişilerle işbirliği içinde gerçekleştirmelidir.Özellikle, kamusal fonlardan desteklenen araştırcılar proje harcamalarına özel önem vermelidir.

g) **Kurallı ve ilkeli araştırma metodolojisinin uygulanması** : Araştırcılar, güvenli bir çalışma ortamı oluşturmalı, güvenlik ve sağlık ile ilgili gerekli özeni göstermeli ve bilişim teknolojisi felaketlerine karşı tedbirlerini almalıdır. Aynı zamanda, çalışmada elde edilen verilerin korunması ile ilgili ulusal yasal düzenlemelere aşına olmalıdır.

h) **Araştırma sonuçlarının yayınlanması** : Tüm araştırcılar, imzaladıkları sözleşme kapsamında araştırma sonuçlarını yayınlatabilir, başka bir araştırma grubuna aktarabilir veya ticari uygulamaya geçirebilir.

i) **Topluma olan bilimsel sorumluluk** : Araştırcılar, toplumsal sorumluluklarının bilincinde olarak, araştırmadan elde ettikleri sonuçları onların anlayacağı bir dilde aktarmalıdır.

j) **Danışmanlarla ilişkiler** : Eğitim aşamasındaki araştırcılar, danışmanları ile yapıcı ve programlı bir ilişki içinde olmalıdır. Yardımcı araştırcılar, çalışmanın tüm aşamalarının ve araştırma bulgularının kayıtlarını tutmalı ve bu kayıtları, seminer ve konsültasyon toplantılarında geri bildirim şeklinde danışmanlarına veya çalışma ekibine aktarmalıdır.

k) **Danışmanlık ve yönetim görevi** : Deneyimli araştırcılar, danışman, kariyer danışmanı, lider, proje koordinatörü, bilim danışmanı gibi çok yönlü roller üstlenirler. Deneyimli araştırcılar, kendilerine atfedilen bu görevleri, en yüksek mesleki standartta icra etmeli ve genç araştırcılarla yapıcı ve pozitif bir iletişim kurmalıdır.

l) **Mesleki gelişim** : Her seviyedeki araştırcılar, kendi beceri ve yeterliliklerini sürekli yenilemek ve geliştirmek zorundadır. Bu gelişim, resmi –özel kurumlarda eğitim , seminerler, konferans, çalıştay veya elektronik ortamda uzaktan eğitim yöntemleri ile sağlanabilir.

İşveren - Sponsor Kuruluşların Yükümlülükleri ve Genel Prensipler

a) **Araştırma mesleğinin tanınması** : Araştırma kariyerinde bulunan tüm araştırcılar, bir meslek sahibi olarak tanınmalı ve buna göre sözleşme yapılmalıdır.

b) **Ayrımcılık Yapılmaması** : Araştırıcı işvereni veya sponsoru, araştırcıların ırk, cinsiyet, milliyet, inanç, etnik-sosyal orijin, politik görüş ve sosyal –ekonomik koşullarına göre ayırım gözetmemelidir.

c) **Araştırma Ortamı** : Araştırıcı işvereni veya sponsorları, araştırcılar için modern ekipman, bina, iletişim ağı, sağlık ve güvenliği ön planda tutan ulusal ve sektörel düzenlemeleri içeren ve motive edici bir araştırma veya araştırıcı eğitimi ortamı yaratmalıdırlar.

d) **Çalışma Koşulları** : Kuruluşlar, hem kadın hem de erkek çalışanları için, aile-iş ve çocuk-kariyer ile örtüştüren bir çalışma ortamı sağlamayı hedeflemelidir. Özellikle, esnek çalışma saatleri, yarı-zamanlı çalışma, tele- iletişimli çalışma ve sebatikal yaşam, başarılı adayların bu kuruluşlara istihdamında mali koşullar kadar önemli düzenlemelerdir.

e) **Çalışma ve Araştırma ortamı koşullarının devamlılığı** : Kuruluşlar, araştırcıların iş akitlerinin stabil olamamasından kaynaklanacak performans düşüklüklerine

ortam hazırlamamalı ve araştırmacıların çalışma ve araştırma koşullarının sürekliliğinin sağlanmasına dikkat etmelidir.

f) **Araştırma fonu ve ücretler** : İşveren ve /veya sponsor kuruluşlar, araştırmacılar için ideal ücretler, araştırma bütçesi ve eşit sosyal güvenlik koşulları ile cazibe ortamı yaratmalıdır.

g) **Kariyer geliştirme** : Kuruluşlar, sözleşmede kendi insan kaynakları yönetimi çerçevesinde tüm seviyedeki araştırmacılar için özel kariyer geliştirme stratejilerine yer vermelidir.

h) **Kurumlar arası hareketliliğin önemi** : Araştırmacıların kariyerlerinin tüm aşamalarında bilimsel bilgi ve mesleki gelişimlerinin sağlanmasında önemli adımlarından biri olarak tanımlanan kurumlar arası hareketliliğin, sadece kamu ve özel sektör arasında değil aynı zamanda coğrafik, sektörler , disiplinler arası ve hatta elektronik ortamda uzaktan işbirliği şeklinde de yürütülmesinin sağlanması için işveren tarafından gerekli ortamlar yaratılmalıdır.

i) **Erkek ve bayan çalışan dengesi** : Kuruluşlarda, bayan- erkek dengesinin sağlanması, kurumların kalite değerlendirmelerinde, kurumun eşitlik politikalarının bir göstergesi olarak algılanmaktadır.

j) **Meslek geliştirme eğitimlerine katılım** : Kuruluşlar, tüm araştırmacıların kariyerlerinin herhangi bir döneminde beceri ve yeterliliklerini geliştirme fırsatı tanımalı ve bu koşul iş akitlerinde yer almalıdır.

k) **Fikri Mülkiyet Hakları** : İşveren veya sponsor kuruluşlar, yasal koşullar altında her platformda kopya olayları da dahil olmak üzere araştırmacıların fikri ve mülki haklarını koruyacak düzenlemeleri yerine getirmelidir.

l) **Çalışma ekibi** : Kuruluşlar, araştırmacıların göreve başlaması ile birlikte kimlerle çalışacağı, danışmanlardan bağımsız olarak yapmış olduğu araştırmalardan elde ettiği sonuçları yayınlama ve patente başvuru koşulları, yayında ki yeri, iş akitlerinde açık olarak vurgulanmalıdır.

m) **Danışman** : Kuruluşlar, kariyerinin başında bulunan araştırmacılara, özellikle alanında uzmanlaşmış, deneyimli danışmanlarla çalışmayı önermesi tercih edilmektedir.

n) **Öğretim** : Öğretim, araştırma alanlarından elde edilen bilginin yayılması ve yapılandırılmasında temel adımdır. Ancak, kariyerinin başında bulunan adaylar için öğretim sorumluluğu araştırmacının önüne geçmemelidir.

o) **Değerlendirme sistemi** : Kuruluşlar, uzman araştırmacılar da dahil olmak üzere yapısında bulundukları tüm araştırmacıların mesleki performanslarını, bağımsız bir komite tarafından (tercihan uluslar arası kuruluşlar) şeffaf bir yöntemle değerlendirmelidir.

Değerlendirme sisteminde araştırmacının, yayınları, aldığı patentler, proje yönetimi, öğretim etkinlikleri, danışmanlıkları, ulusal ve uluslar arası işbirlikleri, bilim ve teknoloji alanında toplumla iletişim ve gerçekleştirdiği çalışma ziyaretleri mutlaka yer almalıdır.

p) **Kurumun karar verici birimlerine katılım** : Kuruluşlar, kendilerinin karar verici birimlerinde ve konsültasyonlarda kurum çalışanlarının da görüşlerini yansıtacak bir uygulama içinde bulunmalıdır.

q) **Başvuru koşulları** : Kuruluşlar, başvuru ve giriş koşullarını özellikle, kariyerlerinin ilk basamağında bulunan araştırmacılar için açık olarak vurgulamalı ve öğretim üyeliğinden araştırmaya yönelecek adaylar için kolaylıklar sağlanmalıdır.

Araştırcıları Teşvik Yasası-The Code of Conduct for Recruitment of Researchers

Araştırcıları Teşvik Yasası ile özellikle genç araştırcıların kariyere başvurularını ve seçilme prosedürlerini düzenlemeyi ve daha şeffaf ve farklı değerlendirme yöntemlerinin uygulanması amaçlanmaktadır. Araştırcıların seçiminde, sadece araştırcının yayın performansı değil aynı zamanda katıldığı öğretim etkinlikleri, danışmanlıklar, ekip çalışmaları, bilgiyi aktarabilme ve yönetim yeteneği, toplumla iletişimleri gibi geniş bir değerlendirme yelpazesinin kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Teşvik Yasası Koşulları ve Genel Prensipler

a) **Başvuru** : İşverenler, şeffaf, etkin, destekleyici başvuru prosedürü izlemelidir. İş ilanları, gereksinim duyulan bilgi ve yetkinliği açık olarak tanımlanmalı ve belli kişilere atıf yapılan koşullar içermemelidir.İş ilanında aynı zamanda çalışma koşulları , araştırcının yükümlölükleri ve kurumun kariyer geliştirme uygulamaları da belirtilmelidir.

b) **Başvuruları değerlendirme Komitesi** : Başvuruları değerlendirme komitesi, alanında uzman ve yetkin kişilerden oluşmalı , komitede erkek –kadın dengesinin kurulmasına dikkat edilmeli ve farklı sektör ve disiplinlerden oluşmasına özen gösterilmelidir. Adayların seçiminde, geniş zaman aralığında, yüz-yüze görüşme yöntemi tercih edilmelidir.

c) **şeffaflık** : Adaylar, seçim uygulamasından önce, başvuru prosedürleri, seçim kriterleri, ihtiyaç duyulan eleman sayısı ve kariyer geliştirme uygulamaları hakkında bilgilendirilmelidir. Ayrıca, adayların seçim işlemlerinden sonra zayıf ve güçlü yönleri kendilerine açıklanmalıdır.

d) **Karar verme kriterleri**: Adayların seçiminde adayın tüm eğitim ve çalışma hayatı dikkate alınmalıdır. Adayın araştırcı potansiyelinin yanı sıra yaratıcılığı, bağımsız üretkenliği ve eleştirel düşünme yeteneği de değerlendirilmelidir.

Adayların değerlendirilmesinde, adayın yayın sayısı ve kalitesi ile birlikte; adayın öğretim etkinlikleri, yaptığı danışmanlıklar, ekip çalışmaları, ürettiği bilginin aktarımı, proje yöneticiliği, patentleri, ödülleri, icatları içeren değerlendirme kriterleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

e) **Adayın Cv'sinin kronolojik sıralamasındaki farklılıklar** : adayın Cv'inde gözlenen eğitim aşamalarındaki farklılıklar ve çalışma kariyerinde ki boşluklar ön yargılı olarak değerlendirilmemelidir.

f) **Uluslar arası hareketliliğin tanınması** : Adayın, bir araştırma alanında görev yaparken belli sürelerde diğer bir araştırma ortamında görev yapması, araştırcının mesleki gelişimine değerli bir katkısı olarak göz önüne alınmalıdır.

g) **Alınan diploma ve derecelerin tanınması** : İşverenler, mevcut başvuru kanallarını kullanarak alınan diplomaların tanınması konusundaki ulusal yasa, antlaşma ve özel kuralları bilmek zorundadır.

AVRUPA ÜNİVERSİTELERİNİN ARAŞTIRMA GÖREVİ¹²

Graz Deklerasyonu ile Bilgi Avrupasının oluşmasında *üniversitelerin*, güçlü araştırma kapasitesi ve araştırmaya dayalı eğitim sistemi ile öncü bir kuruluş olduğu; *Avrupa üniversitelerinin*, global alanda, ekonomik gelişme ve yeniliklere katkı sağlayacak etkinliklerde aktif rol alması gerektiği ve rekabet ve mükemmeliyetin sosyal birliktelik ve başarı ile dengelenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Avrupa üniversitelerinin, Bilgi Avrupasının gereksinimlerini karşılayacak araştırma ve yenilik stratejileri ve politikalarını belirleyecek prensipler aşağıda açıklanmıştır.

- *Üniversiteler temel araştırmalara yer vermeli
- *Üniversiteler araştırmacı eğitimine özel önem vermeli
- *Üniversiteler eğitim ve araştırma arasında integral bir hat oluşturan araştırma kurumları olduğunun bilincinde olmalı
- *Üniversiteler disiplinler araştırma içinde mükemmeliyetini sürdürmeli ve disiplinler arası çalışma ortamını yaratmalı
- *Üniversiteler sosyal ve ekonomik refah için bilgiyi yaratan, koruyan ve aktaran bilgi merkezleri olmalı
- *Üniversiteler yenilikçi yaklaşımla bilgi transferinde etkin rol oynamalı
- *Üniversiteler diğer üniversite ve sektörlerle işbirliği ve iletişim yolları arama ve yoğunlaşmada istekli olmalıdır.

---

¹² *The EC Conference on "The Europe of Knowledge 2020: A Vision for University based Research and Innovation", Liege, 26-28 April 2004. Erişim : [www.eua.be]*

GÜÇLÜ AVRUPA İÇİN GÜÇLÜ ÜNİVERSİTELER¹³ (Nisan-2005 Glasgow Deklerasyonu)

Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan Glasgow Deklerasyonu, Avrupa üniversitelerinin, global ortamda gerçek yerini alması ve Avrupa Bilgi Toplununun yapılanmasında, yaşam boyu öğrenimi yaygınlaştıran ve öğretim, öğrenim, araştırma ve son ürüne yönelik uygulamalarda kalite ve mükemmeliyeti hedef edinmiş, güçlü ve yaratıcı bir üniversiteye gereksinimi olduğu vurgulanarak; üniversitelerin bu etkinlik ve üretkenliklerini gerçekleştirebilmek için gereksinim duyulan temel ilkeler ve öncelikler maddeler halinde tanımlamıştır.

Glasgow Deklerasyonu değerlendirildiğinde, üniversitelerde doktora –araştırmacı eğitimi, araştırmacı kariyeri ve üniversitenin tüm fonksiyonlarında kalite güvencesi ve değerlendirmesinin ön plana çıktığı gözlenmektedir. Bu temel ilkeler ve öncelikler, ana başlıklar olarak aşağıda belirtilmiştir.

- a) Güçlü üniversite için temel misyon ve değerler neler olmalıdır
- b) Üniversiteler, Avrupa Bilgi Toplununun oluşturmada nelere öncelik tanımalıdır
- c) Üniversitenin araştırma ve üretkenlik kapasitesini artırmada etkin öncelikler nelerdir.
- d) Araştırmacı eğitiminin yapılandırılması ve araştırmacıların kariyer olanaklarının artırılmasında ortak uyumun nasıl sağlanır
- e) Güçlü üniversite için kalite güvencesi ve değerlendirme kriterleri nelerdir
- f) Güçlü üniversite için bütçe yönetimi nasıl olmalıdır

---

¹³ European University Association:Glasgow Declaration “Strong Universities for a Strong Europe”
Erişim : [www.eua.be]

“BİLİM ve TEKNOLOJİ” AVRUPANIN GELECEĞİNİN ANAHTARI¹⁴

Üniversiteler oluşturdukları eğitim-öğretim, araştırmacı eğitimleri, Çerçeve programların belirlediği temel araştırma alanlarına yönelim, araştırmalardan elde edilen bilginin sanayiye aktarımı , kurumsal politikalara yön verme ve sonuçta “Bilgi Toplumu”nun oluşturulması gibi tanımlar arasında birleştirici rol oynamaktadır.

Avrupa Komisyonu tarafından Üniversitelerin aşağıda belirtilen 6 ana hedef üzerinde yoğunlaşması hedeflenmektedir.

a) *Avrupa düzeyinde araştırma ekipleri arasında rekabeti artırarak temel araştırma alanlarından elde edilen araştırma sonuçlarının kalitesinin artırılması* : Avrupa Araştırma Konseyi (European Research Council-ERC) oluşturulması, Avrupa Araştırma Alanının (European Research Area –ERA) yapılanmasına katkı sağlayan önemli bir adım olarak tanımlanmakta ve anılan kuruluş, ortaya koyduğu “bilimsel araştırmaları değerlendirme kriterleri” ile temel araştırmaların tüm alanlarını destekleme ve geliştirme amacını taşımaktadır.

b) *Beyin göçünün önlenmesi ve Avrupa’nın başarılı araştırmacılar için cazibe üssü konumuna getirilmesi* : Yüksek kalitede mezun ve iyi eğitilmiş araştırmacıların sayısı artmadığı sürece Lisbon kriterlerinin başarılmasının mümkün olamayacağı vurgulanmakta ve yüksek sayıda başarılı araştırmacıları yapısında bulunduran kurumların gelecekte daha yüksek oranda destekleneceği gözlenmektedir. Üniversitelerin araştırmacı eğitimine ağırlık vermesi Avrupa Üniversiteler Birliği’nin(European Universities Association-EUA) asıl eylemleri arasında yer almaktadır. Avrupa Üniversiteler Birliği, bir insanın öğrenim aşamasının son basamağı olarak tanımladığı doktora programlarını, bir araştırmacı kariyerinin de ilk basamağı olarak ifade etmektedirler. Bu Eğitimin araştırmacı eğitiminde önemli yeri vardır. Beyin göçünün önlenmesinde Avrupa Komisyonu’nun yayınladığı “Avrupa Araştırmacıları Beyannamesi” ve “Avrupa Genç Araştırmacıları Teşvik Yasası” ile bir meslek olarak öğretim üyeleri ve araştırmacıların yükümlülüklerinin hatırlatılması , rekabet ortamının oluşturulması ve araştırmacıların ortak proje oluşturabilecek veya proje ekiplerine katılabilecek temel becerilerin tanımlanması önemli katkı sağlayacaktır. Avrupa Üniversiteler Birliği, bu aşamada öncelikli eylem olarak,doktora eğitimi üzerinde yoğunlaşılması, bu programların yeniden yapılanması ve Avrupa Lisansüstü Eğitim veren Okulların(European Graduate Schools) kurulması gerektiği üzerinde görüş birliğine varmışlardır.

c) *Ulusal araştırma programlarının koordinasyonunun düzenlenmesi* : Ülkelerin araştırma politikalarının Avrupa Araştırma Alanları ile örtüştürülmesi ve Araştırma fonlarının tek elde toplanması Avrupa’nın araştırma politikalarına katkı sağlayacaktır. Avrupa Araştırma Fonları tarafından desteklenen projelerin kısmen ülkelerin kendi araştırma fonları tarafından da desteklenmesi rekabeti artıracaktır. Üniversitelerin “ERA-UNIV-NETs” gibi araştırma misyonlarını, üniversite-sanayi işbirliği, üniversitenin araştırma kaynakları ve araştırmaya ayırdığı fonları, araştırma kariyeri üzerine yaptığı yatırımlar, araştırma yapılanmasını ve gelişimini destekleyen kaynaklarını açıklayan bir iletişim ağının oluşturulması ile bilginin, deneyim ve iyi örneklerin paylaşılması Avrupa ve ülke düzeyinde üniversiteler arasında güven ve işbirliğinin güçlendirilmesine önemli katkı sağlayacaktır.

---

¹⁴EUA Response to the Communication: “Science and technology, the key to Europe’s future-Guidelines for future European Union policy to support. 02 November 2004.Erişim : [www.eua.be]

d) *Laboratuvarlarla işbirliği içinde Avrupa mükemmeliyet merkezlerinin oluşturulması:* Uluslar arası düzeyde mega araştırma ekiplerinin oluşturulması ve bu ekiplere sosyal bilimlerden de katılımın teşvik edilemelidir.

e) *Avrupa Teknolojik Gelişimin Yükseltilmesi :* endüstri ve büyük araştırma kurumlarını içine alan geniş kapsamlı teknoloji projeleri gittikçe önem kazanmaktadır.Üniversiteler bu yapılanma içinde kendi potansiyel katkılarını değerlendirmeli ve güçlü girişimsel gelişmeye açık bir kültüre sahip olabilmelidir.

f) *Avrupanın ilgi alanınının araştırma yapılanmasının geliştirilmesine yönlendirilmesi:* Üniversiteler bilimin tüm alanlarında gereksinim ve kapasitelerini Avrupa stratejilerinin geliştirilmesi üzerine yönlendirmeleri istenmektedir. Bu konuda, Araştırma Yapılanmasında Avrupa Stratejik Formu(European Strategic Forum on Research Infrastructure-ESFRI) nun oluşturulmasının önemli katkısı olacağı düşünülmektedir.